

TRUMP'IN GÜMRÜK VERGİSİ TARİFELERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPMASINA FEDERAL MAHKEMEDEN YETKİSİZLİK ENGELİ: HUKUKİ, EKONOMİK VE JEOPOLİTİK SONUÇLAR

Tülin Daloğlu

ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi, ABD Başkanı Donald Trump'ın 1977 tarihli Uluslararası Ekonomik Acil Durum Yetkileri Yasası'na (IEEPA) dayandırarak küresel çapta yeniden düzenlediği gümrük vergileri uygulamasını hukuka aykırı bularak durdurma kararı aldı. Karar, finans piyasalarında geçici bir rahatlama yaratırken doların güçlenmesine ve yürütmenin yetki sınırlarının yeniden hatırlatılmasına neden oldu. Ancak Trump yönetimi, kararı temyize götürdü ve **Yüksek Mahkeme'den yürütmenin durdurulmasını talep etmesi bekleniyor derken ayrı bir mahkeme, bu kararı geçici olarak durdurdu. Bu da, Trump'ın yasal yolları zorlayarak bu politikaları sürdürebileceği endişesini devam ettiriyor.** Müttefik ülkeler, bugün ardı ardına açıklanan mahkeme kararları ışığında gelişmeleri temkinli bir şekilde izlemeye devam ediyorlar. Amerikan medyasında yer alan haberler doğrultusunda, söz konusu mahkeme kararının kapsamı, piyasalara etkisi ve bundan sonraki süreçle ilişkin değerlendirmeleri aşağıda bulabilirsiniz.

1. Hukuki Karar: Ticaret Politikalarında Yürütme Yetkisinin Sınırları

- 29 Mayıs 2025 tarihinde ABD Uluslararası Ticaret Mahkemesi, Trump'ın Kanada, Çin, Meksika ve diğer ülkelere yönelik gümrük vergilerini içeren dört ayrı başkanlık kararnamesini iptal etti.
- Mahkeme, IEEPA'nın başkana bu denli kapsamlı dış ticaret işlemlerini "düzenleme" yetkisi vermediğini karara bağladı.
- "Başkan, sınırsız şekilde gümrük vergisi koyamaz," vurgusu yapıldı.
- Karar, **gümrük vergilerinin belirlenmesinde yetkinin Kongre'ye ait olduğu** ilkesini yeniden teyit etti.
- Trump yönetimi, göç, fentanil ticareti ve ticaret açığı gibi farklı konuları "acil durum" ilan ederek gümrük vergilerini meşrulaştırmaya çalıştı; ancak mahkeme bu gerekçelerin **orantısız ve bağlantısız** olduğunu ifade etti.
- Karar kapsamında, 10 gün içinde vergi uygulamalarının durdurulması gerekiyor. Ancak bu sürenin, temyiz veya Yüksek Mahkeme başvurusu için yetersiz olabileceği belirtiliyor.
- Trump yönetimi, kararı hızlıca temyize götürdü.

Temyiz Mahkemesinden Jet Müdahale: Alt Mahkemenin Kararı Askıya Alındı

29 Mayıs'ta alınan ve Trump'ın kapsamlı gümrük vergilerini iptal eden **Uluslararası Ticaret Mahkemesi kararı**, sadece birkaç saat içinde Federal Bölge Temyiz Mahkemesi tarafından geçici olarak **askıya alındı**. Böylece, söz konusu vergiler yürürlükte kalmaya devam ediyor. Bu gelişme, **ABD ticaret politikasının geleceğine ilişkin belirsizliği derinleştirdi.**

Temyiz mahkemesi, Trump yönetiminin başvurusunu değerlendirirken kararın uygulanmasını erteledi. Bu durum, Trump'ın **acil durum yetkileri** ile getirdiği tarifelerin kısa vadede geri çekilmeyeceği anlamına geliyor.

Trump'tan Federalist Society'ye Sert Çıkış

Kararın ardından Trump, yargı atamalarında uzun yıllar danıştığı **Federalist Society'yi** ve onun etkili ismi **Leonard Leo'yu** sosyal medyada hedef aldı. Kararı alan üç yargıçtan birinin Trump tarafından atanmış olması dikkat çekerken bu çıkış **Trump'ın yargı ve müttefikler üzerindeki baskısını artırdığını** gösteriyor.

Alternatif Yasal Yollar Masada

Trump yönetimi, gümrük vergilerini sürdürmek için **Madde 122, 232 ve diğer ticaret yasaları** üzerinde çalışmaya devam ediyor:

- **Madde 122:** 150 gün boyunca %15'e kadar vergiye izin veriyor (Kongre onayı ile uzatılabilir).
- **Madde 232:** Ulusal güvenlik gerekçesiyle uygulanabilen tarifeler; Trump bu yetkiyle çelik, alüminyum ve otomobiller üzerine vergi koymuştu.
- Ayrıca, Trump yönetimi ilaçlar ve yarı iletkenler gibi stratejik ürünler için de benzer vergiler hazırlıyor.

Küresel Etki ve Diplomatik Gerginlik

Hali hazırda **AB, İngiltere, Vietnam ve Hindistan'la müzakereler** devam ederken şimdiye dek yalnızca **İngiltere ile kısmi bir mutabakata varıldı**. Buna göre İngiltere, ABD'den sığır eti ve etanol ithalatında açılım sağladı; ABD ise çelik ve otomobil üzerindeki vergilerde kısmi geri adım attı. Ancak %10'luk genel vergi uygulaması sürdü.

ABD Ticaret Temsilciliği'nden Jamieson Greer, mahkemeye sunduğu dilekçede, başkanın yetkilerinin kısıtlanmasının “**dış politika felaketi**” yaratabileceğini savundu. Bunun, ABD ihracatçıları için rekabet koşullarını bozabileceğini ve Washington'un müzakere gücünü zayıflatacağını belirtti.

Hukuki Belirsizlik: Her Şey Bitmedi

George Mason Üniversitesi'nden hukuk profesörü Ilya Somin, mahkemenin Trump'ın “**sınırsız yetki iddiasını**” reddettiğini ama bazı sınırlı tarifelerin hâlâ IEEPA kapsamında uygulanabilir olduğuna dair “**muğlak bir alan bıraktığını**” vurguladı. Bu da, hukuki mücadelenin henüz sona ermediğini gösteriyor.

2. Trump'ın Alternatif Yasal Seçenekleri

Trump'ın vergi politikalarını sürdürmek için başvurabileceği diğer yasal yollar şunlar:

- **1974 Ticaret Yasası'nın 122. Maddesi:** Başkanın Kongre onayı olmadan 150 gün boyunca %15'e kadar vergi koymasına izin verir.
- **301. Madde:** ABD'ye karşı haksız ticari uygulamalara misilleme yapılmasına olanak sağlar.
- **232. Madde:** Ulusal güvenlik gerekçesiyle gümrük vergileri koyulabilir.
- **1930 Ticaret Yasası'nın 338. Maddesi:** ABD mallarına ayrımcılık yapan ülkelere karşı %50'ye kadar vergi uygulanmasına izin verir.

Goldman Sachs analistlerine göre, Trump yönetimi bundan sonra **ülke bazlı değil, sektör bazlı vergilere yönelebilir**; bu da daha sağlam bir yasal zemine dayanır.

3. Ekonomik ve Finansal Tepkiler

- Mahkeme kararının ardından Asya ve Avrupa borsaları yükseldi, bu da uluslararası şirketler açısından bir umut işareti olarak yorumlandı.
- **ABD dolarının güçlenmesi, Asya** para birimlerinde düşüşe yol açtı. Japon yeni, Çin yuanı ve Güney Kore wonu en fazla değer kaybedenler arasındaydı.
- **Küresel borsalar yükseliş gösterdi:**
 - S&P 500 vadeli işlemleri %1,6 arttı
 - Japonya Nikkei 225 %1,5 yükseldi
 - Güney Kore Kospi endeksi %1,4 arttı
- Mahkeme kararı, piyasalar için **geçici bir rahatlama** sağladı. Ancak temyiz süreci ve Trump'ın yeni adımları, **hukuki ve ekonomik belirsizliklerin süreceğini** gösteriyor.
- **ABD Merkez Bankası (FED)**, enflasyon endişeleri nedeniyle faiz indiriminden kaçınıyor. Bu endişelerin bir kısmı Trump'ın gümrük vergilerinden kaynaklanıyor.
- Perakende sektöründeki bazı güçlü bilançolar, iç talebin hâlâ dirençli olduğunu gösterdi. Trump'ın vergileri nedeniyle önceki aylarda %20'ye yakın düşen endeksler, kısmen toparlandı.

4. Jeopolitik Gelişmeler ve Ticaret Ortaklarının Tepkisi

- **Çin**, mahkeme kararını memnuniyetle karşıladı ve **ABD'yi tek taraflı vergileri tamamen kaldırmaya** çağırdı.
- **Japonya ve Güney Kore** gibi büyük ticaret ortakları, kararı Trump'la bozulan ticaret ilişkilerini yeniden kurma fırsatı olarak değerlendirdi.
- **Avustralya**, kararı dikkatle inceleyeceğini açıkladı.
- **İngiltere**, kararın bir iç hukuk meselesi olduğunu belirtti.

- **Avrupa Komisyonu** şimdilik yorum yapmaktan kaçındı.
- **Bu sessizlik**, kararın sektör bazlı mevcut vergileri etkilememesi ve gelecekteki vergileri tamamen engellememesi nedeniyle tercih edildi.
- **Bruegel düşünce kuruluşundan Ignacio Garcia Bercero, ABD ile Avrupa ve hatta diğer ülkelerdeki ticaret ortaklarının** kaçınılmaz olarak yoğun bir müzakere sürecine girmesi gerektiğini ve yapıcı çözümlerin zorunlu hale geldiğini belirtti.
- **Avrupa'daki genel hava ise** "en kötüsüne hazırlık, en iyisini umut etme" şeklinde özetleniyor. (Georgine Wright, German Marshall Fund.)
- Uzmanlar, Trump'ın vergi politikalarının **siyasi ve mali olarak "bağımlılık yarattığını"**, bu nedenle ileride Demokrat yönetimlerin bile bu vergileri sürdürmeye meyilli olabileceğini vurguluyor.

5. Politika ve Diplomasi Açısından Sonuçlar

- Mahkeme kararı, Trump'ın AB'ye yönelik %50'ye varan yeni vergi tehditlerinin zeminini sarstı.
- Yine de, yönetimin alternatif yasal araçlara yönelmesi, **ticaret savaşının tamamen sona ermediğini** gösteriyor.
- **Avrupa Parlamentosu ABD Delegasyonu Başkanı Brando Benifei**, bu kararın Trump yönetimine "makul olmaları yönünde baskı" yaptığını söyledi.
- **Bu gelişmelerin ABD'nin uluslararası güvenilirliği ve kurumların sınırlarını yeniden çizmesi açısından uzun vadeli etkileri olabilir.**

Sonuç ve Politika Önerileri

Bu karar, **ABD'de yürütmenin gücünü ve bu gücün dış ticaret alanında orantısız kullanımını sınırlasa da, konu henüz kapanmış değildir.** Trump yönetimi farklı yollarla vergi uygulamaya devam edebilir.

Politika Önerileri:

- Kongre, başkanın acil durum yetkileri kapsamında, ticari faaliyetlerle ilgili yetkilerini **açıkça tanımlayan yasal düzenlemeleri belirlemeli.**
- ABD'nin ticaret politikası daha **tutarlı ve öngörülebilir** bir çizgiye oturtulmalı; piyasa aktörlerini, finans çevrelerini ve reel sektörü şok eden ani kararlar engellenmelidir.
- Müttefik ülkeler, **ABD ticaret politikalarının öngörülemezliğine karşı hazırlıklı olmalı** ve kendi stratejik ve ticari dirençlerini arttırmaya odaklanmalıdırlar.

KAYNAKÇA:

1. <https://www.nytimes.com/2025/05/29/world/europe/us-trade-tariffs-court-decision.html>
2. <https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/trump-tariffs-blocked-federal-court-1235349956/>
3. <https://www.investing.com/news/forex-news/asia-fx-retreats-as-dollar-surges-after-court-rules-against-trump-tariffs-4069174>
4. <https://www.benzinga.com/markets/25/05/45666535/hardly-the-end-of-this-story-trump-has-several-legal-options-to-maintain-tariffs-despite-federal-court-ruling-experts-say>
5. <https://www.nytimes.com/2025/05/29/us/politics/trump-tariffs-trade-policy.html>
6. <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cit.17080/gov.uscourts.cit.17080.58.0.pdf>
7. <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cit.17080/gov.uscourts.cit.17080.57.0.pdf>